

IV.

Desolatio Deiparae, cum associata
a piis mulieribus, Ieroso-
lymam revertitur.

Quamvis duo posteriores libri Esdrae in canonem divinarum Scripturarum non sint relati; cum tamen Ecclesia illos imprimi sinat in textu Sacrorum Bibliorum post omnes libros canonicos, et illis aliquando utatur in sacra liturgia, liceat nobis aliquid ex illis excerptere ad nostrum propositum. In quarto enim libro eiusdem Esdrae haec verba legitur (cap. 9. et 10): *Respezi oculis meis, et vidi mulierem in dextera parte, et ecce haec lugebat et plorabat cum voce magna, et animo dolebat valde, et vestimenta eius discis sa, et cinis super caput eius... et conversus sum ad eam, et dixi ei: ut quid fletis? et quid dotes animo? Et dixit ad me: Dimitte me, domine meus, ut disceam me, et adiciam dolorem; quoniam valde amaro sum animo, et humiliata sum valde. Et dixi ei: Quid passa est die michi? Et dixit ad me: Dedit michi (Deus) filium; et iucundata sum super eum valde... et nutricei cum labore sum. Et factum est, cum crevisset, et venisset accipere uxorem... et introisset in thalamo suo, cecidit et mortuus est. In huiusmodi muliere videre possumus Deiparam Virginem, cuius Filius Jesus, venit accipere Sponsam, nempe Ecclesiam, et apparuit in diademate, quo coronavit eam mater sua, nempe Synagoga, in die desponsationis illius, et in die letitiae cordis eius. Verum, cum introisset in thalamo suo, nempe Cruce, mortuus est.*

Nunc ad mulierem, de qua supra in libro Esdrae, revertamur. Haec volebat consolari in desolatione sua, et venit in solitudinem, dixitque cuidam adstanti: *Veni, sicut vides, in hoc campo, et cogito iam non reverti in civitatem, sed hic consistere, et neque manducare, neque bibere, sed sine intermissione lugere et ieiunare usque dum moriar...* quoniam fructum ventris mei perdidit. Sed ille, qui cum huiusmodi desolata muliere colloquebatur dixit ei: *Nunc ergo retine apud te metipsam dolorem tuum, et fortiter fer, qui tibi contigerunt casus. Ingredere ergo in civitatem.* — Haec ille.

Dolentissima Virgo, tumulato Jesu, adhuc in eacumine Calvariae montis reperiebatur; et quoniam ingrata civitas Jerusalem Filium suum crudeliter morti damnaverit, dicere potuisset: *Cogito non reverti in civitatem, sed hic consistere, et neque manducare, neque bibere, sed sine intermissione lugere et ieiunare; eo magis, quia haec adest Crux,*

in qua Filius meus expiravit. Sed Ioannes, dilectus discipulus, cui Jesus moriens Matrem suam commendaverat, dulciter ad illam conversus dixit: *Nunc ergo retine apud te metipsam dolorem tuum, et fortiter fer, qui tibi contigerunt casus. Ingredere ergo in civitatem.*

Abs re non erit hoc loco meditativam narrationem facti piissimo et Seraphico Doctore divo Bonaventura audire (in medit. vit. Chr. cap. 83): *Volens Joseph ab Arimathaea redire in civitatem post officium sic completum, dicit Dominae: Domina mea, ego vos deprecor propter Deum, et propter amorem Filii vestri, et Magistri mei, si placet, ut diverstatis in domum meam; scio enim, quod domum propriam non habetis: utamini ergo mea, ut vestra, quia omnia mea vestra sunt. Similiter fecit et Nicodemus... Tunc ipsa se inclinans humiliter, et gratias agens, respondit se esse commissam Iohanni. Quibus Ioannes, adhuc eam rogantibus, respondit, quod volebat eam ducere in montem Sion, in domum, in qua Magister coenavit heri sero cum discipulis, et ibidem stare cum ea volebat. Illi vero inclinantes se Dominae et adorantes sepulchrum, abierunt... Exinde Deipara Virgo cum Joanne et piis feminis recedunt versus civitatem... Appropinquat ad civitatem Sorores Dominae velaverunt eam tanquam viduam, cooperientes quasi totum vultum suum. Haec divus Bonaventura. — Nunc circa argumentum, quod prae manibus habemus, aliqua a nobis elicienda occurrunt, nempe. 1. de viduali velo, quo pie mulieres contegerunt vultum desolatam Virginis 2. de personis, a quibus ipsa comitata fuit cum rediret in Jerusalem 3. de dolore, quo eius maternam cor transverberatum fuit viduam civitatem.*

1. Matronae Hebraeae extra domum procedentes solebant contegere et defendere vultum velo, quod Graeco nomine dicitur *Theristram*. S. Hieronymus eodem nomine appellat velum, quo Thamar faciem suam celavit (Genes. 38 14). In Hebraeo dicitur *Zaph*, quod terti solet velum, sive palliolum, quod Orientalibus mulieribus erat multum familiare quovis tempore. Eadem Hebraea vox recurrit in libro Genesis (24 65), cum sermo est de Rebecca pallio suo amictiente. *Theristram* etiam legitur in textu latino Isaiae (cap. 3. v. 23), cuius loco in textu Hebraeo legitur *Hardidim*, et Septuaginta reddunt velum ad decumbendum. Huiusmodi velum multum descendebat in faciem, sinum et humeros; et per illud transversum intueri poterat lux, vel, ut alii dicunt, erat perforatum ad oculos in commodum gradendi, quo modo solent Confratres Congregationum nostris temporibus. Ex hoc autem argui potest modesta mulierum praeceptis illis temporibus (vid. Calmet. Dictionar. S. Script. ad voc. *Theristram*). Si autem quovis tempore mulieres se tegabant oblongo velo, nullo magis existimandum est illo usas fuisse in viduitate, et tempore luctus. Re quidem vera doctissimus Lamy (appa-

rat. biblic. lib. 1 cap. 14 pag. 265 edit. Vened. 1667) observat, quod etiam viri Hebraei in luctu, in templo, et in synagogis coepertum habebant caput; nullo magis id dicendum est de feminis, quae nunquam in publicum, nisi velatae prodibant. Quoniam autem Hebraei tempore luctus pullum, seu obscuram colorem adhibere solebant in vestibus, uti inferius dicendum erit, idcirco velo nigro se probabiliter contegebant. Deipara Virgo, cum vidit Filium suum crucifixum verecundari ob nuditatem, abstulit a se velum capitis sui, uti affirmat divus Bonaventura (in medit. vit. Chr. cap. 78), quem plures alii sequuntur, et illo nuditatem Jesu quo modo potuit, cooperuit. In eius depositione de Cruce potuit dolentissima Mater velum ipsum resumere, illoque se contegere antequam ingrederetur in civitatem Jerusalem. Verum probabilis existimo, quod aliqua ex piis feminis illam comitantibus, vel suum velum commodaverit dolentissimae Deiparenti, vel opportune aliud velum luctui aptum providerit, quo ipsius vultum contegeret.

2. Nunc de personis, quae comitatae fuerunt Sanctissimam Virginem, cum e sepulchro rediret, aliquid dicendum est.

Ex meditationibus Seraphici Doctoris, uti superius inuimus, videtur, quod Joseph ab Arimathaea et Nicodemus, facta exhibitione respectivae domus pro hospitio Sanctissimae Virginis, illaque iustis de causis non acceptata, abierint a monumento. Ipsi, quoniam nullam aliud officium praestare debebant, et verisimiliter habebant suos familiares cum scalis, mollois, vasis unguentorum, etc.; proinde poterunt cum ipsis ad proprias domos remeare. Interea pie mulieres adhuc erant *sedentes contra sepulchrum* (Matth. 27 61). Huiusmodi feminae diversimode ab Evangelistis recensentur, sed divus Augustinus illos concordat (in Concordia Evangelior. lib. 3 cap. 21). Evangelista Matthaeus (27 55) dicit: *Erant autem ibi mulieres multae a longe, quae secutae erant Jesum a Galilaea, ministrantes ei, inter quas erat Maria Magdalene et Maria Jacobi et Joseph Mater, et Mater filiorum Zebedaei.* Evangelista Marcus, narrata Christi sepultura, dicit (15 47): *Maria autem Magdalene et Maria Ioseph aspiciant ubi poneretur.* Evangelista Lucas nullam feminam proprio nomine recenset, sed accervit de illis loquitur dicens (23 55): *Subsecutae autem mulieres, quae cum eo venerant de Galilaea, viderunt monumentum etc.* Denique Evangelista Ioannes (19 25) inquit: *Stabant autem iuxta Crucem Iesus Mater eius, et soror Matris eius, Maria Cleophae, et Maria Magdalene.* — Omnes igitur huiusmodi mulieres Crucem adstiterunt; aliquae ipsarum etiam tumulationi certissimi praesentes fuerunt; sed non constat atrum quod quaedam mulieres Crucem adstiterunt; ut se a turbae densitate retraherent. Auctores, profecto non infimae notae, qui de desolatione Virginis aliqua scripserunt,

inter quos praecipue divus Bonaventura, unanimiter tenent, Apostolum Ioannem et aliquas piis mulieres comitatas fuisse dolentissimam Deiparentem a sepulchro Filii luctum revertentem. Id rationi maxime consonum est; incredibile enim videtur, quod dilectus discipulus, cui Christus moriens Matrem suam commendaverat; et mulieres adeo pie, quae omnibus contemptis, Christum usque a Galilaea secutae fuerant, dolentissimam eius Genitricem in desolatione crudeliter dereliquerint.

A Ioanne igitur, piisque feminis associata Deipara Ierosolymam perrexit.

3. Super hanc civitatem legitimus Iesum flevisse. Flevit cum egrederetur, a Bethpaze et Bethania. Tunc pueri Hebraeorum et turba multa cum ramis olivarum obviaerunt ei sedentes super pullum asinae, et pro gaudio stertentes vestimenta sua in via, clamabant dicentes: *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Sed Iesus, cum appropinquaret ad descensum montis Oliveti, videns civitatem Jerusalem flevit super illam (Luc. 20 41). Quid est, quod super illam triumphi, et inter fastas gratulantium et Hosanna vociferantium acclamationibus, Christus lacrymatur? Flevit profecto ob coecitatem et duritiam Ierosolymitanorum, qui se Messiam et Salvatorem recipere noluerunt; flevit praevidendo iustissimum Dei vindictam, et gentis illius excidium per Titum et Vespasianum; flevit denique videndo labores et dolores suos frustrari et irritos cadere.

Verum si Iesus Christus videns civitatem flevit super illam ob delictum in sui crucifixione patrandum, potiori ratione flere debuit beatissimam Virgo Ierosolymam post Filii sepulchrum rediens, ob delictum iam patratum. Mellifluus Charsaevallensis Abbas divus Bernardus (de lamentat. Virg.) haec habet: *Multae feminae videntes eam (Deiparam); commotae pietate super illius doloribus, amarum conerabantur in luctum. Quaedam vero post ipsam euntes, lamentabantur et ipsae (Deipara) tam pie plorabat, tam aware dolebat, quod sui ploratus pietate multos etiam incitatos ad lacrymas provocabat. Fiebat placentis quocumque Maria transibat, omnesque plorabant, qui obibat ei.*

Huc ploratus suas lacrymas quondam dolentissima Virgo, Beuivique 1. ob id quod fuerat Ierosolymam 2. ob id, quod tunc erat, 3. ob futuram suam desolationem.

1. Primitus Ierosolymam fuit civitas iusti (Is. 1 26) quoniam iam exhibebatur cultus vero Deo, et unica a sola vera religio ibi profitebatur; insuper deus iustae et sanctae, a Deo immedie populo illi datae fuerunt, et maior pars principum, nempe Melchisedec, Esdras, Nehemias et alii, iusti fuerunt. Insuper Ieremias dicit (3. 17): *In tempore isto vocabunt Ierosolymam solum Domini, tunc quia Deus ibi habitavit per praesentiam peccularis protectionis, tunc quia de Sion exivit lex et verbum Domini de Ierosolyma.* Brevis haec civitas fuit praedicta a Deo, qui non fecit taliter omni nationi, (Ps. 147 20).

2. Interea Ierusalem, quam sibi Deus desponsaverat in fide et charitate, quaeque antea suo Sponso adhaeserat, a via recta declinavit, ac ad idola, ad fraudes et ad iniustitias deflexit, et facta est meretrix civitas fidelis (Is. 1. 21). Ipsa occidit Prophetas et lapidavit eos, qui ad eam missi fuerant (Matth. 23 37): unde in Ierusalem Ieremias lapidatus fuit, Isaias sectus, Zacharias inter templum et altare occisus, aliique crudeliter ac pessime tractati fuerunt. Tanta autem crimina horrendo Deicidio Ierusalem nuper compleverat, morte turpissima muletando innocentissimum Iesum; et propterea Deipara Virgo e sepulchro Ierosolymense reversus, non potuit non summo dolore tristemur, et flere super civitatem, quae ad huc errore Filii sui respersa erat. — Flevit super eam, quia facta erat quasi vidua Domina gentium, princeps provinciarum facta erat sub tributo (Thren. 1. 1). Quasi vidua fuit Ierusalem, quia scriptum iam ceciderat de manu Iuda, ipsaque suo regem orbata erat, quasi vidua, quia propter horrendum deicidium et alia peccata iam patrata, a Deo, velut a suo sponso, derelicta fuit. Omni igitur decore spoliata oculis Deiparæ apparebat illa civitas, quondam venusta et gloriosa, et potuit dicere: *Hæcine est urbs perfecti decoris, gaudium universae terrae* (Thren. 2 15)!

3. Denique dolentissima Virgo videns civitatem, flevit super illam, prævidendo futuram suam desolationem ob patratum horrendum delictum in crucifigione innocentissimi Iesu. Transivit fortasse Deipara e dicere potuit: Heu! Salomon tanta magnificentia haec domum Domini aedificavit: Zorobabel postea templum illud restituit, ipsamque magnam gloriam multavit a Filio meo, tum quando Simeon excepit illum in ulnas suas, cum adhuc esset parvulus; tum quando ipse Filius meus duodenarius hic visus fuit audiens et interrogans legis doctores. Verumtamen hoc templum certo certius destruetur, nec erit qui illud reaedificare poterit. Transibat Deipara per vias Ierusalem, quae tunc ratione paschalis festivitatis affluerebant immensis civibus et incolis, et cum illius menti observaretur futura eius desolatio, dicere potuit, veluti si oculis suis id spectaret quod eventurum erat: *Quomodo sedet sola civitas plena populo* (Thren. 1. 1)! Transibat ante magnificas domos, ante palatia optime constructa, et forte intra se dicebat: Heu! nec lapis super lapidem relinquetur horum aedificiorum, eo quod Ierusalem non cognoverit tempus visitationis suae.

Ex velatione benedictae Virginis discant omnes, ac praesertim mulieres, modestiam: ex personis Deiparam comitantibus, cum rediret in Ierusalem, discamus omnes Matrem hanc dulcissimam in sua desolatione consolari, ut ipsa vicissim nos ad coelestem Ierusalem comitetur, et iter nobis praestet tutum: et denique ex fletu Deiparæ benedictae super illam ingratham civitatem, discamus flere super nos ipsos, qui non cognovi-

mus tempus visitationis nostrae, et centios millesque rursus crucifiximus Filium Dei in nobismetipsis.

Fac (o desolata Domina) me tecum pie flere.

*Crucifixo condolere
Donec ego vizerò.*

V.

Desolatio Deiparæ, cum Ioannes excepit eam in domum suam

Diversas domos benedicta Virgo incoluit tempore vitae suae. In domo parentum suorum, in civitate Nazareth, primordia suae aetatis transegit, quidquid alii dicant de eius patria (vide I. C. Trombelli SS. Mariae vit. et gest. Dissert. 3. pars. 1. cap. 1. et 2). Trimula ad templum Ierosolymitanum delata fuit, ibique moram traxit usque dum, Deo sic iubente, divo Iosepho desponsata fuit. Rediit deinde ad paternam domum, in civitate Nazareth, ubi ab Angelo visitata fuit. In domum Zachariae, visitatura Elisabeth cognatam suam postea perrexit, et inibi tribus mensibus mansit, usque ad ortum Ioannis Baptistae. Posterius nunc in Bethleemico antro, nunc in Aegypto, nunc de novo in Galilaeam: nunc hic illisque diversata fuit, nunquam fere domicilium fixum habens. Ex quo praesertim Dominus Iesus vitam publicam, praedicationemque Evangelii inivit; Deipara Virgo, per civitates, per vicos et castella cum Filio suo discurrens verisimile est.

De seipso Christus dixit in Evangelio (Matth. 8. 20): *Fulgus focas habent, et volucres caeli nidus: Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.* Re quidem vera, praesertim in triennio praedicationis, ipse domum fixam habere nequivit. Benedicta autem eius Mater Filio praedicanti perpetua comes adhaesit. Id latenter divus Epiphanius (Haeres. 78 § 9), Guericus Abbas (serm. 4 de Assumpt. num. 1), et multi alii, et sciti sumus te, quare beatissima Virgo eius Mater non esset choriphaea memoratarum piarum mulierum, et etiam Apostolorum, ita ut relicta in Nazareth sua humili domo, Filium huc illic per civitates et castella discurrentem secuta sit? Ipsa ergo, cum Filio, in toto illo triennio domum propriam non habuit.

Si ita se res habet, mortuo ac tumulato Christo, quo divertet hospitabiturque desolatisima Virgo? Vidimus iam, cum divo Bonaventura, quod Ioseph ab Arimathea et Nicodemus domum propriam Deiparæ

Virgini exhibuerunt. Idem Seraphicus Doctor sic narrationem prosequitur (in Medit. Chr. cap. 83): *Appropinquantes ad civitatem, sorores Dominae velaverunt eam tanquam viduam, cooperientes quasi totum vultum suam, et praecedebant. Domina autem inter Ioannem et Magdalenam. Haec volens in ingressu civitatis sumere viam, quae ducit ad domum suam, et illic eos ducere, praevideit sibi ante, et dicit: Domina mea, precor vos amore Magistri mei, ut camus ad domum nostram, et ibi melius stabimus; scitis enim quomodo (Iesus) libenter veniebat ad eam: ipsa vestra est, et omnia mea vestra sunt; rogo ergo ut veniatis. Et hic plangere incoeperunt. Domina autem tacente, et annuente versus Ioannem, adhuc illa rogat Ioannem. Ipse vero respondit: Decentius est, ut camus usque ad montem Sion, et maxime quia sic respondeamus amicis nostris: tu potius venias cum ea. Tunc Magdalenam respondit: Bene scis, quod veniam cum ea quocumque ierit, et nunquam dimittam eam... Intrauit ergo Domina domum, et Magdalenam, et duae sorores eius.*

Interea, ingrediente desolata Virgine in civitate, accidit ei quod de Noemi in libro Ruth legitur (cap. 1 v. 1) etc.). Haec, nempe Noemi, associata a Ruth, in Bethlehem venit. Quibus viribus ingressis, velox apud cunctos fama percrevit, dicebantque mulieres: *Haec est illa Noemi* (id est pulchram), *sed vocata me Mara* (id est amarum), quia amaritudine valde replevit me Omnipotens. Egressa sum plena, et vacuam reduxit me Dominus. Cur ergo vocatis me Noemi, quam Dominus humiliavit, et afflixit Omnipotens? — Ni fallor, videtur, quod haec historia, mutato nomine, de Deipara Virgine in Ierusalem ingrediente post Filii sui tumulationem, ad litteram narrari possit. Licet iam nox procederet, tamen civitas illa plena erat populo, praesertim ob paschalem festivitatem. Iam fama horrendum deicidium secutum ad cunctos detulerat. Plurimae mulieres iam in via reperiebantur; aliae poterunt expresse e domibus exire, ut viderent desolatam Deiparam e monte rediuntem. Huc, illic dicebatur: *Haec est Mater Crucifixi* in quomodo fletu... in ipsa sua desolatione, quam pulchra est!!! — Deipara autem tacito videretur respondere: *Ne vocetis me Noemi* (id est pulchram), sed *Mara* (id est amarum), quia amaritudine valde replevit me Omnipotens. Egressa sum plena, nam Mater eram, et Filium habebam speciosum forma prae filiis hominum; sed nunc vacuam, nempe viduam et unigenito meo orbatam, reduxit me Dominus. Cur ergo vocatis me Matrem, quam Dominus humiliavit, et afflixit Omnipotens? Sequitur nunc ipsam Deiparam ad hospitalem domum Ioannis pergentem.

Iam innotuit, ex Evangelio colligi quod, cum dixisset Iesus Ioanni: *Fili, ecce Mater tua, ex illa hora accepit eam discipulus in sua* (Io: 19 27). Quidam cum Venerabili Beda legunt: *Accepit eam in suam*, id est, in ma-

trēm suam, vel curam (Bed. in Io: 1. 5). Divus Epiphanius (haeres. 78 in Antidicomariani.) legit: *Ab illa die accepit ipsam ad seipsum*; quod et Syriacus habet: *Ex illa hora accepit eam discipulus apud se*. Sed quaerit divus Augustinus (tract. 119 in Io:) in quaue sua Ioannes Matrem Domini accepit? En eius verba: *Sed in quaue sua Ioannes Matrem Domini accepit? Sic debemus accipere, quod dictum est: Accepit eam discipulus in sua, ut ad eius curam quidquid ei esset necessarium pertineret. Suscepit ergo eam in sua, non praecia, quae nulla propria possidebat, sed officia, quae propria dispensatione exequenda curabat. Si autem obliuiscatur, quod Ioannes, perinde ac ceteri discipuli, reliquerat omnia quae possederat, ut Christum sequeretur; ac proinde propriam domum non habebat, in qua exieret beatissimam Virginem, responderi potest, 1. quod in Actis Apostolorum legitur (cap. 4 v. 32): *Quotquot enim possessores praediorum vel domorum erant, vendentes adherbant pretia eorum, et ponebant ad pedes Apostolorum distribuebatur autem unicuique prout opus erat.* Ergo divus Ioannes habere potuit in distributione partem, proant illi opus erat, ex qua vel emere, vel saltem condicere, et sibi locare posset domum, ubi reciperet Deiparam. 2. Brutissimum Salmeron putat, Ioannem, post oblationem factam omnium quae possederat, aedes quasdam comparasse, ex pecunia haereditatis quosdam ad eum devolutas. 3. Potuit etiam dilectus discipulus deo accipere, vel etiam ex charitate obtinere domum ad usum proprium. 4. Nicephorus (lib. 2 eccl. hist. l. 4) testatur, ex antiqua traditione constare, quod Ioannes, vendito patrimonio, domum emit in monte Sion, in qua Dominus fecit ultimam coenam, et beata Virgo usque ad obitum suum habitavit in ea; ubi Dominus apparuit iannis clausis; et in qua tandem Spiritus Sanctus descendit super Apostolos, qui postea consecraverunt ibi primam Ecclesiam. Quidquid autem sit de expositis opinionibus, nos affirmamus, quod sive domus pertinuerit ad dominum Ioannis, sive ab eo conducta et locata fuerit, sive illi donata ut commodata, hoc videtur ex antiquissima traditione admissum, quod Deipara Virgo tempore suae desolationis ab illo hospitata fuerit, cum Filius suus in Cruce moriens ipsam commendaverat. Ad quid enim Christus Matrem suam Ioanni solum, et praeterea nonnulli, commendasset, nisi ut hic ipsius curam gereret, sique hospitium; ac cetera omnia ad victum necessaria providere?*

Iacob Patriarcha, dum moreretur, dixit dilecto filio suo Ioseph (Genes. 48 21): *Ecce ego morior... Do tibi partem unam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhoei in gladio et arcu meo. Nemo catholicorum ambigit, praecipuum totius patrimonii Christi haereditatem, absque controversia fuisse Deiparam Virginem. Ipsam Deus tulit de manu Amorrhoei, hoc est diaboli, in gladio et arcu sanctissimae Crucis, servando illam inuicem ab inmani originali peccati ho-*

ste. Quia ergo Christus prae omnibus aliis discipulis Ioannem speciali praerogativa dilectionis prosequitur fuerat, eundem amorem in morte ei ostendens, pretiosissimum hoc donum intemeratae Mariae Virginis, extra omnes alios, et supra reliquos Apostolos, ei custodiendam, hospitandam et alendam tradidit. Quis non admirabitur Ioannis sortem et Iesu praedilectionem erga eum? Verba quae Salomon in libro Proverbiorum dixit (cap. 3. v. 14) profecto non solum de Sapientia, sed de beatissima Virgine possunt intelligi: *Melior est acquisitio eius negotiatione argenti et auri primi et purissimi fructus eius: pretiosior est cunctis opibus, et omnia quae desiderantur, huic non valent comparari.* Fateor quidem Petro super omnes Apostolos primatum honoris et iurisdictionis, ac totius Ecclesiae regimen collatum fuisse, quando Christus ei dixit (Io. 21. 15): *Pasce oves meas, pasce agnos meos; sed cura Deiparae ali demandata non fuit, nisi Ioanni, cum ei dixit (Io. 19. 27): Ecce Mater tua.* Apostolorum Principi commissa fuit Ecclesia, ut illam inter tot fluctus et tempestates huius mundi incolumem ad portum aeternitatis deduceret; Ioanni, discipulo, quem diligebat Iesus, commendata fuit pretiosissima illa gemma Deiparae Virginis. Petro traduntur regendi homines, qui dividuntur in iustos et peccatores; Ioanni committitur illa, sine qua nec iusti in iustitia perseverare valent, nec peccatores converteri. Ad culmen ministerii Ioannis nullas admittitur: hic solus, tamquam Pontifex ad hoc specialiter destinatus, mystico Propitiatorio Deiparae Virginis assistit: ipsi altare incensi et hic sacro sancto commendatur: solus hic depositarius et custos est aerei vasis continentis manna dulcissimum. Iustus Obbedom meruit possidere arcam veteris testamenti apud se tribus mensibus (1. Paralip. 13. 14): Iosue Bethsamita potuit habere eandem arcam in agro suo per aliquod tempus (1. Reg. 6. 16); sed Ioannis sors longe superat omnium sortem, nam usque ad mortem Deiparae, uti multi gravissimi scriptores existimant, meruit hospitare in domo sua hanc novi foederis arcam. In Evangelio legimus (Luc. 10. 38): *Intraivit Iesus in quoddam castellum, et mulier quaedam, Martha nomine, excepit illum in domum suam.* Sed Magister divinus non remansit ibi ad longum tempus. Sic etiam legimus apud Lucam (19. 5.), quod Zachaeo stanti super arborem, ut videret Iesum transeuntem dictum fuit: *Zachae, festinans descende, quia haec in domo tua oportet me manere:* sed una die hic statura pusillus meruit Iesum hospitari. At beatissimus Ioannes ad longum tempus meruit habere in domo sua Virginem Sanctissimam. Rectissime, ad rem, inquit Cardinalis Bellarminus (de sept. verb.): *Quis non libentissime cohabitaret Matri illi, quae Verbum incarnatum novem mensibus in utero suo portavit, et illi totos triginta annos et amplius, devotissime dulcissimeque cohabitavit?* — Elisabeth, Spiritu San-

cto repleta, cum videret Deiparam ad se divertentem, exclamavit (Luc. 1. 43.): *Unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* Potiori iure idipsum dicere debuit dilectus discipulus Iesu. *O Felix,* exclamavit divus Bernardus (in lib. de lamentat. Virg.): *O felix et beate Ioannes, cui tantum thesaurum Dominus dignatus est commendare!* Quam uberem remunerationem ex hac hospitalitate ipse sperare non debet? Eliseus a muliere Samanide hospitio receptus, dixit ei (4. Reg. 4. 13): *Eccc sedulo in omnibus ministrasti nobis; quid vis ut faciam tibi? Numquid habes negotium, et vis ut loquar regi, vive principi militiae?* Apostolus Paulus memor erat benigni hospitii a Galatis recepti, sicque illis scribebat (Galat. 4. 14): *Sicut Angelum Dei recepistis me, et si fieri potuisset, oculos vestros eruissetis, et dedissetis mihi. Ipsemet gratum se exhibens familiae Onesiphori, ob hospitalitatem sibi tributam, dixit (2 ad Timot. 1. 16): Det Dominus misericordiam Onesiphori familiae, quae sepe me refrigerat, et catenam meam non eruitit.* Quodam ergo gratiarum augmentum non habebit Ioannes, ob hospitium desolatae Dominae in domo sua concessum?

Nunc inquirendum remanet, quomodo beatissima Virgo in domo Ioannis tempus desolationis transegerit.

Tempus immediate subsequens interitum charorum, apud omnes ferme nationes in luctu transigitur. Huiusmodi luctus religiose servabatur ab Hebraeis, et tunc temporis omnia doloris specimen exhibebant. In libro Ecclesiastici legitur (cap. 22. 10 etc.): *Supra mortuum plora, defecit enim lux eius... Medicum plora super mortuum, quoniam requievit, et alibi (cap. 38. 16): Fili, in mortuum produe lacrymas... et fac luctum secundum meritum illius.*

Varios dolores et luctus gradus Rabbini distinguunt. Prioribus tribus diebus lacrymis et dolori omnes habenas laxari quisque permittebatur. Proximis diebus septem, a dolore aliquantulum temperandum erat. Si vero luctus ad mensem protraheretur, longo moderatio dolor erat exhibendus (vid. Calmet. Dictionar. ad verb. luctus). Huiusmodi luctus praecipue observabatur in vestibus, in more selendi, in lecto, etc. Si igitur moderatio et ordinatus luctus res est sancta et laudabilis, proculdubio beatissima Virgo luctu indultis post mortem Filii sui.

Doctissimus Calmet observat, quod pullus, sive obscurus color, adhibebatur ab Hebraeis in lucto. Solebant ea occasione indui sacco vel cilicio, nempe lanae, rudi et inculta veste, vel potius texta et pills colorum, seu caprae. In obitu tantum coniunctorum, vel in aliqua alia rerum domesticarum angustia huiusmodi vestes erant in usu. Quare non semel in sacris Scripturis luctum agentes exhibentur sacco accincti: sub qua sacci phrase aliud non designatur, nisi pulla, rudisque vestis, quae in cinguli formam tunicae sepe imponebatur. In ea res usus familiarum non erat varius a virorum con-

uetudine. Mortuo Abner, David vestes luctuosas praescripsit omni populo, dicens (2. Reg. 3. 31): *Accingimini sacco.*

In more erat etiam apud Hebraeos, quod in obitu coniunctorum propinqui scinderent proprias vestes, quemadmodum solebant etiam facere cum blasphemiam audiebant. Huiusmodi scissura fiebat a capite usque ad pedes, vel ad cingulum, et ad hoc alludebat Propheeta Joel (cap. 2. v. 13), cum dicebat: *Scindite corda vestra, et non vestimenta vestra.* Pars inferior vestium non lacebatur ob decentiam, ne partes reverendae nudarentur; carebant enim femoralibus. Quod attinet ad vestium scissuram pro blasphemiam, legitur in Evangelio, quod Caiphas, cum audisset Christum respondentem et adfirmantem se esse Filium Dei, *scidit vestimenta sua, dicens: Blasphemavit* (Matth. 26. 65). Ex Rabbinarum doctrina scissionem vestium in obitu alienorum, vel alienum vestes scissae nunquam sarciuntur, et pars rupta semper pendula portabatur (vid. Calmet dissert. de funerib. Hebraeor.). Mulieres viduae semper pullam vestem et cilicium adhibebant, uti liquet ex libro Genesis (cap. 38. v. 19), in quo Thamar exhibetur *induta viduitatis vestibus*; ex historia Iudith (cap. 10. v. 2), quae licet vestibus vidualibus indueretur omnibus diebus vi ae suae, praeter sabbata et neomentas et festa domus Israel, tamen cum ad Assyriorum campum prodire debuisset, *abstulit a se cilicium, et exiit se vestimentis viduitatis suae; et tandem idem colligitur ex facto mulieris Theocitae, cui Joab dixit (2. Reg. 14. 2): Lugere te simula, et induere veste lugubri, et ne ungaris oleo, ut sis quasi mulier iam plurimo tempore ligens mortuum.* Porro vestes illae a luctuosis fanebris quae non abluebant.

Hisce delibatis de moribus Hebraeorum, dico quod beatissima Virgo, quae proculdubio observantissima fuit legum et traditionum sui populi, etiam quoad hoc conformari debuit consuetudini, ac proinde in sua desolatione induere debuit pullam, seu obscuram vestem, cilicioque se cingere. Doctissimus Pontifex Benedictus XIV (de Canonizat. Sanct. lib. 4. cap. 21. § 7) quaerit an permitti possit effugies Deiparae de Septem Dolibus cum habitu obscuro, quemadmodum solet representari a Patribus Servitis. Post rationes expositas tum pro sententia negativa, tum pro affirmativa, tandem concludit, quod Sacra Congregatio nihil decernere voluit. Verum, licet laudatus Pontifex a sua opinione aperte manifestanda absteineat, tamen quisquis facile videre potest, ipsum ad partem affirmativam inclinare. Ego igitur existimo, quod si ipsa beatissima Virgo reliquo tempore vitae suae singularitatem vilavit, et ornata apparuit more ceterarum mulierum, in tempore etiam luctus obscuras, lugubres et viduales vestes induere debuit.

Nunc tempore luctus Hebraei calcamenta Coppola de tit. B. M. V.

deponeret, nonne inquirendum est. Sunt qui tenent viros nudis omnino omni tegumento pedibus incedere, et non nisi in itinere calcicis nisi solere. Certum est, Deum praecipisse Moysi, quod dum Hebraei edere debbant agnam paschalem, calcamenta in pedibus habere deberent (Exod. 12. 11). Quod si legimus, aliquos, ob peculiare circumstantias nudis pedibus incessisse, ex hac exceptione erui potest, quod ordinario calcatis incedebant. Sic legitur Bavidem, dum filii sui Absalom perfidiam lugebat, nudis pedibus et ore velato ex urbem egressum. In verba sacri textus (2. Reg. 15. 30): *Porro David ascendebat civism Olivarum scandens et flens, nudis pedibus incedens, et aperto capite.* Legimus etiam, Iudaeos, in die expiationis solemnis, et in futuris, nudos habere debere pedes (vid. Buxtorf. Synag. cap. 35). Isaias a Deo iubetur, detractis calcicis, postique vestibus, vivam quamdam imaginem futurae captivitatis exhibere (Is. 20. 2). Non ignoramus tandem, quod cum Moyses ardentem rubum speculavit (Exod. 3. 5); cum Iosue Angelum circa Jerichuntem obvium habuit (Ios. 5. 15), utriusque calcicos detraxerat iussi sunt. Alia exempla omnium brevitas ergo, et silentio praeterimus filium prodigum redeuntem ad patrem, inter alia, calcicis donatum fuisse (Luc. 15. 22); Joannem Baptistam, qui loquens de Christo dixit (Luc. 3. 16): *Cuius non sum dignus corrigiam calcamentis solvere; et Petrum in carcere, sui Angelus dixit (Act. 12. 8): Solve calcamenta de pedibus tuis.* Haec de viris: quod attinet ad mulieres, videtur ipsas calcatas a domo prodire solere. Omissis aliis, tantum commemoramus sandalia Iudith, quae oculos Holofernis rapuerat (Iudith. 16. 11), et Sponsam Sacerorum Cantiorum, cuius pulchritudo etiam in calcamentis admirata fuit (Cant. 7. 1.): *Quam pulchri sunt gressus tui in calcamentis, filia Principis!*

Sive autem de viris loquamur, sive de mulieribus Hebraeis, indubium est, ipsos in luctu, et dum poenitentiam agerent pro criminibus, consuevisse nudos habere pedes, nisi patet ex Ezechiele (24. 17), cui Deus iusserat deponere calcamenta, et alia praestare quae luctus tempore lucto fiebant. — In hoc igitur etiam, quemadmodum in reliquis, existimandum est, Deiparam sanctam fuisse consuetudinem ceterarum Hebraearum mulierum; ac proinde in sua desolatione calcamenta deposuit. Adhaec, eodem tempore, aliorum more, habuit crines pelvine non deductos, caput velatum, ungues non recisas, lectum incompositum, etc.: sed de lectulo in sequenti capite loquemur.

Nunc inquirere praestat, an tempore praedictae desolatae Deiparae aliquem cibum sumserit. — Solebant Hebraei convenire ad domum lugentis funus propinqui, seu amici, ut solatium aliquod illi afferrent: (Abus lugenti afferebatur, ut vires personae desolatae reficerentur; eo magis quod probabiliter in aegritudine et agonia personae defunctae, illius propinquus, seu amicus

cibum non sumpserat. Huc spectare creditur locus Proverbiorum (31. 6): *Dale scieram moerentibus, et vinum his qui amaro sunt animo; bibant et obliviscantur egestatis suae, et doloris sui non recordentur amplius* (intellige, donec vis vini remaneat-vid. Buxtorf. necnon Calmet in Ierem. 16 7, et in Iob. 4 18). Etiam in primis Ecclesiae saeculis celebrabantur convivia charitatis et amicitiae, quae *Agapes* nuncupabantur. Huiusmodi *Agapes* dividebantur praesertim in natalitias, nuptiales, et funerales (vid. Maeri, in Hierolex. ad verb. *Agapes*).

Nemo facile existimabit, divum Ioannem Evangelistam, beatissimam Virginem, suam hospitem, non reverenter rogasse ad se refocillandam aliquo cibo; et licet horrendus casus crucifixionis Christi, prout ego existimo, non permisit eidem instruere epulum funebre alios invitando, tamen persuadere mihi non possum, quod ipse, negligendo hospitalitatis munia, non obtulerit Deiparae aliquam refectioem, pro suarum virum facultate. Verum, gustavit ne aliquid desolata illa Vidua?

De regio Psalte legimus, quod mortuo Abner, solemmissisque exequiis eius cadaveri redditus, cum venisset universa multitudo cibum capere cum David, clara adhuc die, iuravit David, dicens: *Haec faciat mihi Deus, et haec addat, si ante occasum solis gustavero panem, vel aliud quidquam.* (2. Reg. 3 35). Doctissimus a Lapide (in hunc loc.) observat, quod tota civitas coegit David comedere, quia tota civitas cum eo luxit mortem Abner, ideoque funebre convivium instruit. Verum, sicut David noluit ante solis occasum aliquam refectioem sumere, multo magis idem egisse credendum est beatissimam Virginem, quae in maxima desolatione reperiebatur. Ipsa igitur panem lugentium fortasse penitus non comedit, et de calice consolationis, quemadmodum illum dicebant, non bibit; vel si aliquod jentaculum gustavit in modico et discretissimo convivio luctus, id certe fecit, ut obtemperaret Iohanni, qui ad hoc illum coegit, sciendo quod a multo tempore ieiunia erat, et laboribus ac dolore extenuata. - David nuper laudatus, in funere Abner invitatus ad coenam luctus, respondit (2 Reg. 3 38): *Num ignoratis quoniam princeps et maximus occidit hodie in Israel? Ego autem adhuc delicatus, quasi diceret: "quomodo ego tam delicatus ero, quod ad mensam audeam sedere, in tanto luctu?"* - Quid ergo dicere debuit beatissima Virgo? Proculdubio fuerunt lacrymae eius panes die ac nocte, dum ipsi dicebatur: ubi est Deus tuus? ubi est dilectissimus Filius, quem tu ipsa genuisti (Ps. 41. 4.)? Quod si ad mensam, faciliis rogantibus tandem sedit, illud usurpare potuit: *Cinerem tanquam panem manducabam, et potum meum cum fletu miscabam.*

De visitationibus factis desolatae Deiparae tempore luctus aliquid nunc dicendum superest, antequam finem huic capiti imponamus.

In more erat apud Hebraeos, quod pro-

pinqui defuncti inviserentur, ut solatium aliquid ipsis affloreret. Id spectare licet in historia filiorum Iacobi, qui patri necem filii sui Iosephi, quem a bestia voratum credidit, legenti, solatium allatori venerunt. En sacri textus verba (Genes. 37 35): *Congregatis autem cunctis liberis eius, ut levarent dolorem patris, noluit consolationem accipere.* Celebris est etiam expeditio legatorum consolatorum facta a Davide ad Regem Ammonitarum, ad condolendum de obitu patris eiusdem. En verba sacri textus (2. Reg. 10 2): *Misit ergo David consolans eum per servos suos super patris interitum.* Similiter legimus, quod in luctu Iob, ob amissionem filiorum et omnis substantiae eius, audientes tres amici omne malum, quod accidisset ei, venerunt singuli de loco suo. *Condixerant enim, ut pariter venientes, visitarent eum et consolarentur.* Cumque elevarent procul oculos suos, non cognoverunt eum, et exclamantes ploraverunt, scissisque vestibus sparserant pulverem super caput suum in coelum, et sederunt cum eo in terra septem diebus et septem noctibus, et nemo loquebatur ei verbum; videbant enim dolorem esse vehementem. Denique ex Evangelio Iohannis (cap. 11 v. 31) colligitur, quod propinqui et amici Lazari, audita ipsius morte, Bethaniam statim venerunt, viduas fratre sorores Mariam et Martham solatari.

Si ita se res habet, venerunt ne ad domum Iohannis personae, ut condoleret Virginem, et aliquam consolationem illi praebarent in sua desolatione? Divus Bonaventura id affirmat, sicut factum narrat (in-medit. vit. Chr. cap. 84). En eius verba: *Mare autem sabbati stabant in domo ianuis clausis Domina et aliae sociae una cum Iohanne, afflictas et dolorosas tanquam orphanas, et plenae moerore, non loquentes, sed memorantes.* Sederant simul, aspicientes se mutuo raptim, sicut contingere consuevit magna pressura et calamitate gravatis. Pulsatum autem fuit ad ostium, et timebant, quia omnia tuerunt; securitas enim eorum discesserat. Tamen Iohannes ibat ad ostium, et aspiciens cognovit Petrum et dixit: *Petrus est. Et Domina: aperias ei.* Ingressus igitur Petrus veredum cum singulis magnis et fletibus, et tunc omnes plorare coeperunt, nec verbum loqui poterant prae moerore. Postea veniunt successim et alii discipuli etiam plorantes. Tandem cessantes a fletu, incipiunt de Domino suo loqui. Dicit ergo Petrus: *Ego recurrendum in meipso, nec deborem in conspectu vestro loqui, vel hominibus apparere, quia Dominum meum, qui me tanti diligebat, sic reliquit et negavit.* Similiter et alii cum percussione palmarum, lacrymarumque effusione seipso redarguebant, quia Dominum suum dulcissimum sic reliquerant. Tunc dicit Domina: *Magister bonus, et Pastor fidelis recessit a nobis, et nos remansimus velut orphanas: sed spero firmiter, quod nos rehabebimus ipsum, et vos scitis, quia benignus est Filius meus, et vos multum diligebat. Non dubitatis, quia bene reconciliabitur, et libenter re-*

mittet omnem offensam sive culpam. Tonus autem fuit, permissione Patris, furor contra eum, et ita procaluit malorum audacia, quod non potuisset eum iurare, etiam existens cum eo; et ideo nolite turbari. Respondit Petrus: *Verè, Domina mea, ita est, ut dicis; nam et ego, qui tantum in vita vidi, tanto fui timore percussus in atrio Caiphæ, quod vix credebam me posse eadere, et eum negavi.* Nec fui memor verborum, quibus hoc praedixerat mihi, quousque me respezit. Tunc Magdalena quaerit quid ei praedixerat; et respondit de negatione, et narrat ei totum, et addit, quod eis alia plura dixit in coena de passione sua. Tunc dicit Domina: *Fellem audire de his, quae dicta et facta fuerunt in coena per eum.* Et Petrus annuit Iohanni, ut ipse referat. Iohannes vero incipit et narrat totum, et sic tam de his, quam aliis, quae fecit Dominus Jesus cum eis, narrat ad invicem, modo unus, modo alius, et sic totam diem de ipso sermone percurrunt. O quam attente auscultabat Magdalena, sed multum attentius ipsa Domina! O quoties in ipsa die dicebat in narratione gestorum: *Benedictus sit Filius meus Jesus!* - Haec divus Bonaventura, qui profecto non est pia quaedam muliercula, sed Doctor profundissimae scientiae. De cetero, quae ab ipso meditative narrantur, nihil profecto inverisimile exhibent; imo ratio persuadet, quod revera res sic egerint.

Supradictas patheticas descriptioni Sera-phici Doctoris, unum addendum puto. Existimo igitur quod Deipara benedicta, quae praecedenti die fortasse inquirere non potuit de Iudae prodicione, in sua desolatione interrogaverit Petrum ceterosque Apostolos de hoc. Postquam igitur de omnibus edocta fuit, scilicet de Iesu praedictione in ultima coena; de Iuda qui ausus fuit respondere: *Numquid ego sum, Rabbi?*; de lotionem pedum et communione Sacrae Eucharistiae eidem Iudae facta; necnon de modo quo ad hortum venit ille proditor, ac de signo, quo per osculum complevit homicidium, sive potius Deicidium; tandem, cum, post haec omnia audivit Deipara, Iudam in se reverterum, agnovisse suam culpam et dixisse: *Peccavi tradens sanguinem iustum;* sed, hoc non obstante, desperatum, in fine laqueo se suspendisse; ex hac narratione puto, quod illa Mater clementiae et pietatis multum commoveri debuit, et summope- trari Iudam iurare, ei quod tunc amplius non poterat Iudam iurare, ei impetrandum veniam suae iniquitatis, quemadmodum profecto fecisset, si Iudas adhuc vixisset, et de divina misericordia non desperasset.

Haec de Apostolis. - Potuerunt insuper alii noli, seu amici Mariam invisere tempore sui luctus et desolationis. Venerunt probabiliter Ioseph et Nicodemus; venerunt alii discipuli et pia mulieres. Potuerunt etiam illam visitare Centurio, et alii, qui, cum antea essent Christo inimici, post eius mortem in Ierusalem recerabantur percutientes pecto-

ra sua. Certo certius omnes loquebantur de virtutibus, beneficentia, ac miraculis Christi, et de circumstantiis suam passionem comitantibus. Beatissima autem Virgo profecto, utpote humilissima et dulcissima, nullum abiecti; nemo Isaae verba ab ea audivit (cap. 22 v. 4): *Recedite a me, amare fletu; nolite incumbere ut consolentur me; nemini ad Deiparam venientem Iohannes verba Elisaei ad Giezi, circa mulierem Sammitem, dixit (4 Reg. 4 27): Dimitte illam; anima enim eius in amaritudine est.* Omnibus patuit et patebit semper accessus ad eam; praesertim postquam ipsa facta fuit omnium Mater: et si aliqui voluissent quosdam expellere aut removere, ipsi proculdubio dulcissima Virgo verba Filii sui dixisset (Marc. 10 14): *Sinite. venire ad me, et ne prohibueritis eos.*

Adeamus ergo et nos ad eam, ut in sua desolatione ipsam consolari aliquo modo possimus. Ad hanc misericordiae cumulata tota sollicitudine miseria nostra recurram (div. Bernard. serm. 4 de Assumpt.). Quisque nostrum ex corde illi dicat: *O dulcissima Virgo, fac ut tecum loquamur... Fac me tecum pie flere.* - O vulnerata Domina, vulnera corda nostra.

VI.

Die nocturne desolatae Virginis menti in domo Iohannis semper passio Christi obversatur.

Quemadmodum in circulo omnes radii ad centrum convergunt, sic Deiparae cogitationes omnes a cogitatione Filii sui veluti absorbebantur. Anima, quae Deum diligit, quocumque se vertat Deum invenit: invenit illum si aspici solem, in quo Deus posuit tabernaculum suum; si lunam considerat, quae est seabellum pedum eius; si ad maria, ad arbores, ad volucres, ad universa germinantia se convertat: brevi, per omnia visibilia ad considerationem Dei invisibilibus velut attrahitur. Apostolus Paulus (ad Rom. 1. 20) ad rem inquit: *Invisibilia ipsius (nempe Dei) a creatura, per ea quae facta sunt intellecta conspiciuntur.* Re quidem vera, per discursum, ex creaturis homo elevari potest ad cognoscendum, saltem imperfecte, Deum: unde in libro Sapientiae legimus (13. 5): *A magnitudine speciei et creaturae cognoscibiliter poterit Creator horum videri.* Hinc divus Augustinus exclamabat saepe ad Deum (enarrat. in Ps. 145): *Coelum et terra, et omnia dicunt mihi, ut amen te (vid. insign. opuscul. Card. Bellarmini: Scala coeli; necnon opusculum S. Alphonsi de Liguorio, cui titulus: Modo di conversare con Dio § 32).* Benedicta Virgo, plus quam omnes Angeli et ho-

mines simul sumpti, dilexit Christum, qui cum esset Deus de Deo, lumen de lumine, Deus verus de Deo vero, erat etiam verissimè dulcissimus Filius suus; consubstantialis quidem Patri secundum divinitatem, sed consubstantialis sibi Matri secundum humanitatem. Ex quo igitur ipsa Mater Christi facta fuit, semper omnes affectus cordis sui, et suae mentis cogitationes ad ipsum Filium suum directae fuerunt. Sed quis ignorat, quod in absentia obiecti amati amans experitur in corde suo vehementissimum desiderium illius? Ex quo igitur Deipara Filium amisit, ipsiusque cadaver in sepulchro tumulatum fuit, omnes sui materni cordis affectus, mentisque cogitationes, veluti absorptae fuerunt ab una Nati sui cogitatione, et ne momentum fui quidem, in quo de illo non occuparetur.

In vigilia et diurno tempore, quidquid probabiliter fecerit Ioannes et alii, qui ad ipsam invensendam convenuerunt, ut animum desolatam Deiparae invocarent a lugubri cura, in qua demersum reperiebatur, in cassum rediit. Exordiebantur fortasse sermones de diversa re, quamvis alias sancta, et sensim ac sine sensu, ad praevaleas argumentum de Christo defuncto deducebantur; nam ubi thesaurus, ibi cor; et ex abundantia cordis os loquitur.

Verum, quoniam iam in praecedenti capite aliquid tetigimus de diurnis occupationibus Virginis benedictae tempore suae desolationis, cum locuti fuimus de lugubri vestitu, de cibis, deque personis ipsam visitantibus, operae pretium est, ut in praesentiarum ipsam consideremus in tempore, in quo sola domi remansit, et praesertim nocturno tempore.

Iam totum tempus desolationis quodammodo nox dici potest pro benedicta Virgine; nox, inquam, tum quia tempus calamitatis et tribulationis nocti assimilatur; tum quia sol aeternae iustitiae, idest Christus Dominus occiderat. Doctus Sacrorum librorum commentator, nomine Sylveira (in Evang. lib. 8. cap. 22, quaest. 6), exponens illa verba Cantico: *Per noctes quaesivi quem diligit anima mea*, sic dicit: *Quare solum in nocte, et non etiam per dies? Tantus erat dolor Deiparae de morte Filii, ut diem verteret in noctem.* Interea sicut nos, cum sol ad occasum vergit in polo arctico, saepe animo perpendimus, quod ortus in polo antarctico; sic beata Virgo, dum de absentia Filii sui a se tristabatur, cogitabat, ipsum iam ad inferos descendisse, et Patribus a tot saeculis expectantibus incredibile gaudium attulisse. Si autem Mater Sisarae, nesciens, filium suum occisum esse, dicebat (Iudic. 5. 30): *Forsitan nunc dividit spolia*, Deipara Virgo potiori iure, dum ex una parte desolata erat ob mortem dulcissimi Filii sui, ex altera vero parte ex fide et revelatione poterat praedicta verba usurpare, et de Iesu dicere: *Nunc dividit spolia.*

Quando Deipara, dum nox medium cursum perageret, Filium suum in Bethlehemica specu peperit, potuit assumere verba Regii Psalms

(Ps. 138 v. 11): *Et nox illuminatio mea in deliciis meis.* Sed etiam quam diversas ab illa nocte fuerunt noctes eius desolationis! De his postremis noctibus adhiberi possunt de inelyta Deiparente illa Ieroniae verba (Thren. 1. 2): *Plorans ploravit in nocte.* Ipsa potuit etiam assumere verba Isaiae (cap. 26 v. 9): *Anima mea desideravit te (Filium meum) in nocte; neonon alia Canticozum (cap. 3 v. 1): In lectulo meo per noctes quaesivi quem diligit anima mea: quaesivi illum et non inventi; et tandem illud Psalms (Ps. 16 v. 3): Probasti cor meum, et visitasti nocte.*

Nunc, quoniam de noctibus desolatae Deiparae Virginis loquimur, abs re non erit inquirere an dormierit, et an in somno interrupti fuerint dolores cordis eius ob Filii amissionem. Angelicus doctor divus Thomas, loquendo de nostris primis parentibus, dicit (1. p. q. 94 art. 4 ad h): *Homo in statu innocentiae comedisset, et per consequens dormivisset; et paulo inferius (1. p. quaest. 67 art. 2 ad 2) subiungit: Sentire et dormire non revovent hominem a naturali dispositione, sed ad bonum naturae ordinantur; denique (2. dist. 19. q. 1. art. 3. ad 3) dicit: Secundum quosdam, homo in primo statu non dormivisset, sed probabiliter videtur, ut ex quo vitam animale habebat, ea quae talem vitam consequuntur, sibi non deessent. Somnus autem quandoque provenit ex causa naturali, sicut ex vaporazione alimenti, vel ex humiditate cerebri, ut in prima aetate; et sic videtur utraque de causa potuisse esse somnum in primo statu. = Indubium est quod in libro Genesis legimus (cap. 2. v. 21): Iniecit Dominus soporem in Adam. An vero pro sopore intelligi debeat oestasis, vel somnus verus ac naturalis, litigant sacrorum librorum expositores: sed cum in textu hebraeo legatur *Tardema*, idest gravem et profundum somnum, nos cum doctissimo theologo Francisco Suarez dicimus, quod pro verbo *soporem* intelligi debeat verus somnus corporalis, quamvis in memorato nostro primo parente fuerit etiam spiritualis. Re quidem vera, si in statu innocentiae homo ad conservandam vitam immortalem indigebat cibo fructus a Deo ad hoc designati, quid mirum quod indigebit etiam somno? Nisi igitur in somno verificetur aliquis excessus, ipse non est defectus aut imperfectio. Hoc posito, nemo in dubium vertet, Deiparam Virginem tempore vitae suae dormivisse, quamvis fuerit peccati experta; et quemadmodum cibo, ita etiam et somno ipsa indiguit. Sed dormivit ne in duabus noctibus suae desolationis? et postea quod dormierit, interruptus ne et suspensus remansit pro somnum profundissimus dolor cordis sui?*

Ex una parte videtur, quod somnus recedere debuerit ab oculis eius. De Assumptione regis legimus (Esth. 6. 1), quod quando Aman patibulum Mardochoae paraverat, ipse, ob animi praecoceptionem, *noctem illam duxit insonnem.* Narrant insuper sa-

erae historiae de Dario rege, quod cum aegre Daniele includi permisit in lacum leonum, *abit in domum suam, et dormivit incoenatus... insuper et somnus recessit ab eo.* = Deipara igitur profundissimo dolore in corde saeculata ob crudelissimam Filii sui mortem, ac eius tumulationem, potuisset non dormire in illis duabus noctibus, in quibus Christi corpus in sepulchro iacebat, et somnus recedera ab ea.

Ex alia parte nonnulla argumenta inducunt ad cogitandum quod eadem Sanctissima Virgo dormierit in noctibus suae desolationis. = 1. Quamvis profundissimus fuerit dolor cordis eius, tamen ipsa divinae voluntati fuit obsequentissima. Cum autem divina providentia, uti observat doctissimus a Lapide (in cap. 20 Prov. v. 13), oculos hominis, inter alia, ad somnum capessendum statis horis destinaverit; videtur quod eadem Sanctissima Virgo, absque necessitate ab hoc divinae providentiae instituto non deflexerit, ac proinde quod somnum coeperit. = 2. Ordinarie loquendo, qui vitam bene ordinatam ducunt, discrete dormire solent; cum ex opposito intemperantes et qui habenas laxant passionibus, in vigiliis incident, et noctes ducunt insonnes: ideo in libro Ecclesiastici legimus (cap. 21 v. 24): *Somnus sanitalis in homine parco; dormit usque mane, et anima illius delectabitur* (vide Commentatores huius text. et praecipue a Lapide). Cum autem in beatissima Virgine omnia fuerint ordinata, sequitur quod statis horis, pro naturae conditione dormire debuerit. = 3. Non solum experientia, sed gravissimè etiam auctores docent, quod labor, defatigatio et moeror animi ad somnum inducunt. In libro Ecclesiastici legimus (cap. 5. v. 2): *Multas curas sequuntur somnia*; et paulo inferius (cod. cap. v. 11): *dulcis est somnus operanti.* Quis ignorat, quod homines post multos labores facilius et profundius dormiunt? De Elia scimus, quod cum pergeret in deserto, fugiens Iezabelem, et sederet subter iuniperum, obdormivit (3 Reg. 19. 5). Unde divus Basilus (ap. Ant. in Mel. p. 1. cap. 42) inquit: *Gratias age illi, qui nos mirabiliter pro somnum ab assiduis laboribus recreat, et modicae quietis beneficio rursus ad vigorem virum reducit.* Sed quid refero sacras auctoritates, cum etiam prophani scriptores idipsum testati sint? Ipse Romanus orator Cicero (lib. 2 de divin.) inquit: *Somnus est omnium laborum perfugium.* - Ovidius (lib. 2. Metam.) subiungit:

Somne quies rerum, placidissime somne dorum, Pax animi, quem cura fugit, qui corpora duris Fessa ministeris vulces, reparasque labori, et tandem Claudianus (in rapt. Proserp.) inquit:

Omnia quae sensu volebantur vota diurno, Tempore nocturno reddidit amica quies.

Insperet moeror et afflictio animi ad somnum inducit; moeror enim, inquit a Lapide (in lo 1. 5), *parit somnum; somnus vero moerorem deprimit.* Hinc doctissimus Calmet exponens somnum Ionae, dum navis, in qua ipse erat, ob tempestatem periclitabatur, dicit (in lo: 1. 5): *Iona dormiebat sopore grati, quem lassitudo, labor, seu dolor moeror perpeperat; uti Apostolus in horto Gethsemani usui venit.* Ex experientia, enim constat, quod tristes et melancholici promiores sunt ad dormiendum; et contra qui in immoderata laetitia reperuntur, in vigiliis incident, et soepe insonnes ducunt noctes. Cum igitur beatissima Virgo multum defatigata esse debuisset ob labores praecedentes dici; cumque in maxima desolatione et moerore reperiretur, existimandum est ipsam aliquantulum dormire debuisse. = 4. Denique notandum est, quod Deipara benedicta prohiberit noctem praecedentem insonnem duxerit, quod cum reperiretur in domo Magdalenae, uti affirmat divus Bonaventura, statim ac per Ioannem certa facta fuit de Christi comprehensione, illico coepit per diversa tribus alia ipsam sequi. Non videtur igitur verisimile, quod post noctem praecedentem transactam absque somno, etiam secundam et tertiam, absque ulla rationabili causa, insonnem similiter transegerit. Ex adductis ergo rationibus videtur concludi posse, quod in noctibus desolationis probabiliter Deipara dormierit; eo magis, quod si ipsa Ioannis hortatu parumper comedit, uti affirmat divus Bonaventura (in medit. de vit. Chr. cap. 83 circ. fin.), existimandum est, quod etiam aliquantulum dormierit.

Nemo heic mirabitur si ob argumenta affinitatem questionem instituissemus, an in lectulo eadem Deipara Virgo in triduo suae desolationis dormierit. Ante quaestionis enodationem, abs re non erit observare, quod in Sacris Scripturis non semel mentio fit de lectis seu cubilibus. Iacob in lecto decumbens benedictionem filiis impertitus fuit (Genes. 47. 31); David exhibetur in lectulo suo moriens (2 Reg. 4. 47); Holofernes a Iudith in lectulo suo occisus fuit (Iudith 13. 8), etc. Huiusmodi lectuli apud Hebraeos quadruplicis erant generis. 1. Aderant lectuli, seu thalami nuptiales, qui pro personarum conditione magis minusve pretiosi esse solebant, quemadmodum ex sacro Canticozum libro colligimus, ubi legimus (cap. 3 v. 9): *Periculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani, columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum.* 2. Aderant lectuli concubales, qui etiam plus, minusve pretiosi esse solebant. In magifico illo convivio, quod paravit Assuerus rex tertio anno imperii sui, lectuli aurei et argentei super pavimentum smaragdino et pario stratum lapide dispositi erant; quod mira variatae pictura decorabat (Hesth. 1. 6). Omnibus notum esse arbitramur, quod Iudaei accumbebat mensae in triclinio praetere, strati in lectis, reclinantes superiorem partem corporis in cubitum sinistram, inferiorem vero in longum porrigentes, et in isidem lectis iacentes, capite leviter erecto, et dorso a polvillis modice suffulto. In singulis

autem lectis accumbent terti vel quaterni; ita ut qui secundo loco accumbebat caput ad primi accumbentis pectus obversum haberet, pedes vero iuxta tertio loco accumbentem; et sic de singulis. Hinc facile intelligitur quomodo praedictus Apostolus divus Joannes in postrema coena supra pectus Christi Domini recubuerit; et quomodo S. Maria Magdalene Christi ad mensam accumbentis in domo Simonis pedes retro, sive post eum stans, lavare, et capillis capitis sui abstergere poterit (vid. Calmet. dissert. de recubar. Hebraeor. Glair, Antiquit. Hebr. Lamy. Appar. bibl. lib. 1. cap. 14. etc.). - 3 Insuper erant grabatum, qui, ut ait Syonntius, erat exiguus lectus, in quo meridari solebat, et facile portari poterat. De huiusmodi grabato sermo est apud divum Marcum (cap. 2 v. 4), apud divum Joannem (3. 8), in Actis Apostolorum, etc. - 4. Denique aderant lectuli, seu thalami communes ad dormiendum. Nos heic non de lectulis utilitatibus, non de convivalibus, non de grabatis, sed de lectulis destinatis ad dormiendum loquimur. Nihil peculiare de hac re dicendum occurrit, nisi quod Hebraei tempore luctus solebant lectulos habere incompósitos (vid. Calmet. de luct. Hebraeor.).

In domo Joannis, et ipsius hortatu, ac precibus, beatissimam Virginem recubuisse in aliquo lectulo, mihi persuadeo, imo pro certo habeo. Defatigata in delicatissimis membris ob iter illius diei huc illuc, et usque ad Calvariae montem; ob plurium horarum demorationem iuxta Crucem, absque eo quod sedere; ob aliam viam quam percurrere debuit usque ad locum sepulchri; ac tandem ob regressum in Jerusalem, et incommoda multa quae pati debuit, ac insuper ob profundissimum dolorem, quo in corde sauciata erat, indiguit profecto, ut requiem aliquam sibi indulgeret. Verum doctissimus a Lapide (in Genes. 28 41), exponens factum patriarchae Jacob, qui tulit de lapidibus, qui iacebant et supponens capiti suo dormivit in eodem loco, videlicet in somnis seclam, observat, quod coeli aulicos, uti erat Jacob, durus lectus, durus victus, omnia dura decent. Idem etiam, praeter alia innumera exempla, scimus de Elia, qui super nudam terram et sub umbra iuniperi lassus et defatigatus dormivit (3 Reg. 19 3.), et de ipso Christo, qui in navicula dormiebat (Matth. 8. 24). Igitur Beatissima Virgo, quae semper pauperem, et humilem vitam duxit, quaeque toto tempore, quod in antro Bethleemico transiegit, verisimiliter super stramen dormire debuit, in domo Joannis pauperem, et incompositum, qualis in luctu decubat, habuit lectulum. In huiusmodi autem lectulo decumbens ipsa dicere potuit cum Regio Psaltes (Ps. 4 9): *Dormiam et requiescam, quoniam tu Domine, singulariter in spe constituisti me.* Negari enim non potest quod Deipara Virgo non solum spem, sed certitudinem habuit resurrectionis filii sui lesu: *singulariter in spe constituisti me*: sed haec praesentia nequam acerbiter profundissimi doloris

sui inquit, quia ex eo quod Christus resurgere debebat, non poterat destitui et annihilari dolores et ignominiae passionis et mortis praecedenter toleratae; et ex alia parte Deipara iam orbata remanebat dulcissima leu praesentia. Ad rem mollissimum Claraevaensis Abbas inquit (serm. de 12. stellis): *Sed forte quis dicat: Numquid non eum praescierat moriturum? Et indubitanter. Numquid non sperabat continuo resurrectorum? Et fideliter. Super haec doluit crucifixum? Et vehementer.*

Nunc inquirere praestat, an in desolatione, tempore somni interruptus fuerit dolor eiusdem Virginis benedictae.

In dubium verti nequit, quod in somno ligatae remanent omnes animae rationalis et sensitivae vires, adeo ut eo tempore nihil intelligitur, nihil sentitur; et ideo, ordinarie loquendo, nec mereri possumus, nec demereri. Illis positus, videtur prima fronte quod si Deipara dormivit, in somno interruptus et suspensus mansit profundissimus eius dolor. Nihilominus gravissimi auctores docent, beatissimam Virginem somno non fuisse impeditam, quominus actuali amore in Deum tenderet; ac proinde non fuit interruptus dolor ob amissionem Filii iam defuncti, qui dolor erat tantus, quantus eius amor.

Divus Augustinus (lib. 5. cont. Julian. cap. 9) inquit: *Tam felicia erant somnia dormientium in statu innocentiae, quam vita vigilantium in statu naturae corruptae.* Si ergo hoc dici potest de somno in statu naturae innocentis, nos a fortiori idipsum adfirmare possumus de beatissima Virgine, quae proculdubio in suo statu cumulata fuit maioribus donis et gratis, quam ipsi primi parentes statim ac conditi fuerunt.

Celeberrima sunt verba Sacri Cantoricorum libri, quibus Spensa dicit (cap. 5. v. 2): *Ego dormio et cor meum vigilat.* Haec optime beatae Virgini aptantur, quae etiam dum necessitate naturae dormiebat, corde tamen vigilabat. Per diem enim tanto fervore rapiebatur ad divina meditanda, et ad continuis amoris erga Deum actus, ut eosdem dormiendo et somnando iteraret; imo, ut illi modicum eius somnum crebro abrumperent. Adhaec multi probabiliter opinantur, beatam Virginem, sopitis inter dormiendum sensibus, per singulare Dei donum mentem habuisse solutam et vigilantem, adeo ut liberis actus eliceret, ac in ardentis orationis et amoris suspiria erumperet; hoc enim praecise significat memorata verba: *Ego dormio, et cor meum vigilat*; et nulli fidelium ita proprio competunt, quemadmodum beatae Virgini, uti recte explicat Rupertus Abbas (lib. 5. in Cantic.). *Multarum, inquit, animarum fuit et est, non solum secundum illam similitudinem otio sancto dormire, id est a terrenis curis vacare, et in coelestibus per contemplationem corde vigilare; verum etiam eodem modo, quo et Jacob tunc dormivit, secundum corpus dormire, et secundum animam per somnum coelestia videre. Sed, o Tu, coelum Dei, unica sedes Domini, in utroque vigilantia modo*

eunetis mortalibus, sive terrenis hominibus, longe eminentior exististi. Divus Ambrosius, longe ante memoratum Rupertum, idem dixerat de Deipara Virgine (lib. 2. de Virg.). En eius verba: *Dormire, non prius cupiditas, quam necessitas fuit, et tamen cum quiesceret corpus, vigilaret animus, qui frequenter in somnis aut lecta repellit, aut somno interrupta continuat, aut disposita gerit, aut gerenda pronuntiat.* Idipsum adfirmat divus Bernardus (tom. 2. serm. 51. §. 1. e 2): *Somnus, inquit, qui abyssat et sepelit in nobis rationis et liberi arbitrii actus, et per consequens actum merendi, non credo, quod ita in Virgine fuerit operatus. Unde illo tempore erat perfectior contemplatrix, quam unquam fuerit aliquis dum vigilavit.* Non dissimiliter docent Dionysius Carthusianus, Albertus Magnus, S. Antoninus, S. Bernardus Senensis, Beatus Petrus Canisius, et alii videndi apud celeberrimum theologum Suarez (3. p. quaest. 37. art. 4. disp. 18. sect. 2. sub fin.), qui id probat 1.º quia Adae et Evae id concessum docet S. Augustinus (lib. 1. cont. Julian. c. 9.) dicens: *Tam felicia erant somnia dormientium, quam vita vigilantium*: 2.º quia Angeli ex quo in primo instanti suae creationis conversi sunt in Deum, nunquam ab actuali illius amore cessarunt; ergo multo magis id credi potest de Angelorum regina: 3.º quia beatae Virgini data fuit scientia per se infusa, qua uti possit sine conversione ad phantasmata: quare etiam noctu dormiens, sopita phantasia, illa uti potuit.

His praelabitis, facillime concludi potest, quod si benedicta Virgo in somno non interrompbat actus suae charitatis et amoris erga Deum; a pari verisimiliter, dum ex necessitate naturae dormivit in duabus noctibus suae desolationis, non fuit suspensus profundissimus dolor cordis eius; unde ipsa dicere poterat quod legitimus apud Climacum (Grad. 30): *Ego propter naturae necessitatem dormio, sed cor meum propter amoris copiam vigilat*; vel, quemadmodum dicit doctissimus a Lapide (in 5. cap. Cant. v. 2): *Ego noctu dormio, sed cor meum, id est imaginatio et mens mea, semper vigilat, quia semper cor mentemque meam unit amor, desiderium et memoriam Dilecti... quare dormiens... vigilo, id est cogito et somnio de ipso.*

Nos nuper exposuimus sententiam Francisci Suarez, qui docet, quod benedicta Virgo ob scientiam infusam, qua praedita fuit, opus non habuit conversione ad phantasmata; quare noctu etiam dormiens, sopita phantasia, poterat de Deo occupari. — Verum, quamvis, adhaerendo sententiae huius doctissimi theologi, dicamus Deiparam phantasmatis absolute non indiguisse, nemo tamen vetat adfirmare, quod eius phantasia, utpote a dominio ipsius plene dependens, potuit ipsam mirifice adjuvare, ut de dilecto suo Filio cogitaret, aut etiam dormiens, de illo somniaret. Angelicus Doctor in sua theologia Summa non semel de hominis phantasia disserit; et lau-

datus Suarez, illius vestigiis insistendo, docet (vid. Suarez de orat. ment. et elevat. cap. 14. etc.), quod huiusmodi phantasia distincta est ab intellectu humano. Nos exactissimus quod phantasia non solum in vigilia, sed etiam in somno operetur in homine. Non erit inutile pervolvere Benedictum XIV. (de Canon. lib. 4. part. 1. cap. nlt.), necnon opusculum Ludovici Aut. Muratorii, cui titulus DELLA FORZA DELLA FANTASIA UMANA, ut ex principiis ab illis statutis possit deduci quomodo phantasia beatissimae Virginis operari poterit, praesertim in triduo suae desolationis. Sed propter ad argumentum venientes, P. Virgilius Sedlmayr (in sua Scholastic. Marian. quaest. 11. art. 6.) quaerit, *utrum phantasia beatae Virginis fuerit ita ordinata, ut omnibus in somniis inordinatis caruerit.* Laudatus auctor observat, insomniam quadruplicem esse generis, nempe divina, daemonica, naturalia et animalia: deinde ponderosis argumentis demonstrat, 1.º Deiparam Virginem non potuisse pati insomniam orta ex lentione vel illusione phantasiae: 2.º eidem repugnare insomniam naturalia orta ex quacunque imlemperie: 3.º ipsam pati nequidem potuisse insomniam animalia, de se falsa et deceptoria. Restat igitur quod poterit habere tantum insomniam divina, vel etiam naturalia non orta ex imlemperamento aliquo; et denique etiam animalia de rebus piis ac sacris.

Re quidem vera in libro Numerorum (cap. 12. v. 6) legitur: *Si quis fuerit inter eos Propheta Domini, in visione apparebit ei, vel per somnium loquar ad illum*; et, ceteris omissis, nemo ignorat somnia antiqui Iosephi Patriarchae (Genes. 48), qui propterea dictus fuit a fratribus *somniator*; necnon somnia trium Magorum, qui, dum dormiebant, ab Angelo moniti fuerunt, ne redirent ad Herodem (Matth. 2 13); ac tandem somnia divi Iosephi, Sponsi beatissimae Virginis, qui per Angelum iussus fuit fugere in Aegyptum ad declinandam Herodianam persecutionem, et deinde, illo mortuo, redire in Gallilaeam etc. — Potuit ergo beatissima Virgo, praesertim in triduo desolationis, habere eiusmodi somnia, quemadmodum habere potuit somnia animalia, de se pia ac sacra (vid. Medin. in 3. p. quaest. 13 a 3); cum haec dicantur illa, quae nascuntur ex speciebus per diem acceptis, quae in b. Virgine non nisi de rebus sacris et honestissimis fuerunt. Ipsa fuit etiam immunis a deceptione per sensus in naturali suo modo cognoscendi, nam ita fuit omnigenis scientiis suis convenientibus instructa, ut omne iudicium falsum evitare poterit (vid. Vega Theol. Marian. n. 806).

His praelabitis, dico, quod in triduo desolationis Sanctissima Deiparans, dum vigilabat, semper eius intellectus et phantasia obversabatur Filii sui lesu; et dum dormiebat, etiam in suis somniis nihil aliud videbat nisi Filium suum.

Nec tristitia, quae ex huiusmodi somniis aut ex phantasmatis in Virgine oriebatur; quamvis vehementissimo sensu apprehensa,

fuit ullo modo inordinata, quia ipsa apprehensio in ea erat rectae rationi ordinatissime subiecta, et ab ea directa. Idem dicendum est de doloribus, quos eadem, velut Martyrum regina, perpessa est; nam ex illis nequaquam dissoluta fuit humorum temperies ex parte virginis et bene ordinati sui corporis; nec eius phantasia, aut aliae animi sui potentiae fuerunt ullo modo deordinatae.

Sive igitur diurno, sive nocturno tempore; quemadmodum in vigilia, ita et in somno, dolentissima Virgo semper de Filio suo dulcissimo cogitavit. Praesertim plorans ploravit in nocte, quando aeneta silebant. Si naturae necessitas, et membrorum defatigatio illam dormire cogebat, in somnis videbat proditionem, tribunalia, flagella, spinas, crucem etc. - Quando somnus ab oculis eius recedebat, quocumque se in illis tenebris verteret, Filium aspiciere videbatur, et veluti cum illo conversabatur.

De muliere forte legitimus in sacro Proverbiorum libro haec verba (cap. 31. v. 18): *Non extinguetur in nocte lucerna eius. Non desunt permulti gravissimi auctores, qui putant memorata verba sic intelligenda esse, nempe, quod mortuo Christo, in toto triduo desolationis, quod comparari potest obscurae et tenebrosae nocti, lucerna fidei accensa manserit in sola Deipara Virgine. Inter eos adnumerantur S. Bonaventura (in Medit. de vit. Chr. cap. 4), S. Thomas (opus. 4 de dec. praec.), Alexander Alensis (3. p. quaest. ult. § 2), etc. etc. (vide Sedlmayr, Scholast. Mart. pars. 4 Sect. 1. art. 8). Nos hanc questionem definire nolumus, quae hinc inde de patronis habet: imo, si nostrum sententiam dicere debemus, potius in ea opinione sumus, quod Apostoli non amiserint praecise fidem, sed quod non haberint animi fortitudinem necessariam ad illam profitendum: quod Ioannem vero, a fortiori argumentum viget. - Potuit insuper eadem fidei lucerna manere accensa in aliis, puta in piis mulieribus, et in illis qui reversi fuerint perculentes peccata sua. Attamen, quidquid sit de aliis, de beatissima Virgine hoc pro certo et absque ulla dubitatione pronunciamus, quod mystica fidei lucerna in ipsa accensa et vivida tunc temporis et semper mansit.*

Sed quid vidit desolata Deipara huius lucernae lumine in toto illo tenebroso triduo? Profecto, quoniam lucerna eius erat Agnus (Apoc. 21. 23), semper et absque ulla minima interruptione ipse Agnus immaculatus et praesens fuit. - Divus Bernardus loquendo de divo Ioanne Baptista, de quo scriptum est: *Ipsa erat lucerna ardens et lucens* (Io 5 33), dicit, quod illa lucerna ardebat et lucebat tripliciter (d. Bern. serm. 983 in nativ. S. Io. Bapt. tom. 2. pag. 397 edit. Mign.). Deipara Virgo, lumine lucernae, suae, scilicet Agni immaculati, quid vidit? Trija vidit, nempe 1. id quod Iesus erat, 2. id quod Iesus fecerat 3. id quod Iesus passus fuerat.

1. Dixi quod Deiparae menti et phantasiae indesinenter et absque ulla interruptio-

ne observabatur quod Iesus erat, nempe Deus de Deo, lumen de lumine, Deus verus de Deo vero. Considerabat eius misericordiam, dum propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de caelo, et incarnatus fuit in eius utero virginali: considerabat quod ipse erat sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, et excelsoior caelis.

2. Videbat omnia quae Iesus fecerat. *Bene omnia fecit, et surdos fecit audire, et mutos loqui*; ipse liberavit multos oppressos a daemone; omnibus infirmis ad ipsum recurrentibus sanitatem restituit, et ipsos mortuos ad vitam revocavit: brevi; *pertransiit benefaciendo et sanando amnes.*

3. Denique Deiparae phantasiae observabantur omnia quae Filius suus passus fuerat, incipiendo a tempore incarnationis, usque ad translationem: videbat incommoda adstrictionis in suo utero virginali, penas linterum ab ipsa susceptorum, dolorem circumcissionis, fugam in Aegypto, labores vitae privatae, sudores ab eo sparsos in peregrinationibus, dum huc illuc gradiebatur ad evangelium praedicandum. Videbat Deipara contradictiones, persecutiones, odia, invidiam; videbat Iudae proditionem, sudorem sanguineum in hermo, comprehensionem et deductionem ad diversa tribunalia, flagellationem, coronationem, etc. Horum omnium claram et distinctam memoriam Deipara semper habebat, et dicere potuit (Ps. 41 5) *Haec recordata sum, et effuli in me animam meam.* - To haec ad tria pariter referri potest, nempe 1. ad initium odium 2. ad Filii cruciatum et patientiam 3. ad Patris aeterni severitatem.

Dum autem eadem Sanctissima Deipara forte aliquantulum in triduo saepe memorato dormiebat, existimo quod in somnis suis nihil aliud viderit nisi funes, flagella, spinas, crucem, spongiam cum aceto et felle, lanceam, sepulchrum etc. Somnia Deiparae, non ex phantasiae et mentis perturbatione derivata fuerunt, quemadmodum saepe hominibus evenire solet, nam in ipsa solum erat ordinatissimum; sed cogitationes, quae per diem in sua mente volebantur, quaeque semper de suo dilecto Iesu erant, per somnia aliter disposita a phantasia ipsi representabantur. Re quidem vera observat a Lapide (in Canon. in 12 Proph. min. Can. 19), quod phantasia, per motum humorum et spirituum animalium, in quibus deferuntur internae rerum species, ita ipsos componit et commiscet, ut hanc, illamve speciem intellectui representent. Si autem in libro Numerorum Deus promisit per somnium loqui Prophetis (cap. 12 v. 6); quanto magis Iesus iam vita functus per somnium loqui debuit cum sua Sanctissima Matre Prophetarum regina? Verum huiusmodi somnia, tam longe erat ut dolorem acerbissimum cordis Deiparae aliquo pacto temperare aut minuire possent; quin ipsam magis exaggerabant, ipsaque poterat dicere cum Davide (Ps. 41 v. 4): *Fuerunt mihi lacrymae meae panes die ac nocte, dum dicitur mihi: ubi est Deus tuus? et dolor*

meus in conspectu meo semper (Ps. 37. v. 18.)

Benedicta Virgo diu nocturne passionem Filii sui mente volebat in sua desolatione. Nos si volumus a peccato converti, et transire ad virtutem in virtutem, quotidie mediomur eandem Christi passionem, quemadmodum nos hortatur divus Bernardus. Ad memoriam revocemus oculos Christi sanguine in coronatione cruciatos, ut oculos nostros claudere possimus seductioni huius mundi: recordemur aeti et fellis, unde fuit potatus Christus, ut os nostrum non declinet in verba malitiae: nostrae menti observentur Christi manus et pedes clavis perforati, ut nec manus nostrae ad malum extendantur, nec pedes nostri in via ambulent iniquitatis.

Insuper Deipara summopere tristata fuit de visibili tantum absentia Christi, quamvis ipsa propinquissima Deo esset per gratiam, quam nunquam amisit. Nos potius ploramus coram Domino die ac nocte, eo quod per peccatum milites et sponte recessimus ab eo, et derelinquimus fontem aquae vivae, ut foderemus nobis cisternas dissipatas.

Virgo virginum praecleara... fac ut portem Christi mortem, Passionis fac consortem, et plagas recolare... Fac, ut lesum, quem milites propter mea peccata amisit, tandem invenire possim, ut dicam: *Inveni quem diligit anima mea: tenui eum, nec dimittam.*

VII.

Desolatio Deiparae eo quod praevidit passionem Christi innumeris hominibus profuturam non esse.

Per Isaiam Deus Babylonensi civitati sic interminatus est (cap. 47 v. 9): *Veniens tibi dabo haec subito in die una, sterilitas, et viduitas.* - Ni fallor, praedicta duo mala, quamvis non ad punitionem, sed ad meriti augmentum, venerunt etiam super beatissimam Virginem. Ex quo castissimus suus Sponsus divus Iosephus ex hac vita migraverat (1). Deipara iam vidua erat: sed donec ipsa secum habuit dulcissimum filium suum Iesum, in illo omnia possedit. Christo vita functo, tunc vere et perfecte desolata Domina viduam se esse agnovit. - Hoc de viduitate: sed quomodo venit super illam etiam malum sterilitatis, de quo Isaias loquitur? Non de naturali, sed de mystica sterilitate memorata verba, quae Sanctissimae Dei Genitricis accomodavimus, intelligenda sunt.

Re quidem vera, quando ipsa a Filio moriente audivit (Io: 19 26): *Mulier, ecce filius tuus,*

(1) Extra dubium est, divum Iosephum vixisse usque ad duodecimum Christi annum. Videtur autem probabile, quod cum Christus natus fuit ad nuptias in Casa Gallilaeae, eius putativus pater erat iam mortuus; nam alias etiam ipse invitatus fuisset. Quoad tempus mortis lesu, fere omnes auctores pro certo habent, quod divus Ioseph iam vita functus erat; nam alias Deipara non fuisset commendata Ioanni (vide Sedlmayr, Scholastic. Marian. Sect. 1. art. 12).

COPPOLA de tit. B. M. V.

virtutem foecundatorem spiritualiter accepit, per quam, sicut per omnibus hominibus Christus moriebatur, ita Deipara omnes homines ad spirituale et aeternum vitam dignare et parare posset. Sed eheu! Quamvis non pauci Adae filii de tam copioso fructu redemptionis participare, et spiritualiter filii Deiparae effluere debebant, tamen respectu immensae magnitudinis ipsorum Adae filiorum, qui damnandi erant, ipsam beatissimam Virgo sterilitate mulata dici potuit. Cum igitur eius desolata menti haec cogitatio occurrisset, dum apud Ioannem moraretur, quod tempore Christi passio innumeris hominibus profutura non erat, eius maternam cor in oceanum dolorum velut submersum fuit.

Angelicus Doctor divus Thomas questionem elevat, utrum homini conveniat agere propter finem (1 2 q. 1. art. 1), et suo more, post elevatas obiectiones in contrarium, affirmative dubium resolvit. - Si ita se res habet, quisnam finis praecipuus redemptionis? Profecto duplex, nempe Dei glorificatio, et hominis per peccatum perditum salvatio. Ut huiusmodi duo fines assequerentur, libentissime Christus totum suum sanguinem et vitam ipsam profudit, et benedicta eius Mater tot dolores et cruciatum in corde suo aequo libenter sustulit. Sicut autem non posset non supra modum tristari eorum, si dum semen in terra serit, et dicit et aestus pondus portat, certo praevideat fere omnia perdena fore; sic multo magis dolere debuit Deipara Virgo, dum in sua desolatione certo certius agnovit, quod finis a se intentus cooperando operi humanae redemptionis, non nisi in modicissima proportione assequendus foret. Ipsa autem sub aliquo respectu potuit, ob hanc causam, verba Ieremiae usurpare (Thren. 3 18): *Replevit me (Dominus) amaritudinibus, inebriavit me absinthio... civitatem me cinerem... et dixit: Perit finis meus.*

Supradictum beatissimae Virginis dolorem in sua desolatione ex duobus capitibus colligere praestat, nempe 1. ex munere Matris; 2. ex officio Corredemptricis. Ex utroque hoc capite non potuit non summopere tristari, praevideendo passionem Christi innumeris hominibus profuturam non esse.

1. Quod beatissima Virgo facta fuerit Mater omnium Adae filiorum tempore passionis Dominae, in dubium verti nequit. Inchoative ipsamet facta est omnium hominum Mater dum consensus praestitit Gabrieli Archangelo, dixitque (Luc. 1. 28): *Eccae ancilla Domini.* Completive autem, tempore passionis omnium Mater effecta fuit quando Christus ei dixit (Io. 19 26): *Mulier, ecce filius tuus.* Ita Sancti Patres unanimiter, et praecipue S. Augustinus (lib. ad Virg. cap. 6), qui inquit: *Iuxta Crucem stando exerevit actum summae obedientiae erga Deum, et charitatis erga homines, Filium pro illis voluntarie offerendo; quo actu mater omnium fidelium dici promeruit.* Insuper, omnium alius, S. Hieronymus (lib. ad Helvid. de perp. virginum.) *Matrem gentium illam appellat; S. Proclus (de nativ. Dom. serm.*

14) *Matrem totius mundi*; S. Petrus Chrysologus (serm. 140) *Matrem per gratiam*, etc.

In Sacro Canticorum libro legimus (cap. 8 v. 3): *Sub arbore malo suscitavi te. Doctissimus a Lapide (in praedict. loc.) inquit: Sub malo, id est, sub Cruce. Deipara enim virtutem Crucis prima omnium percepit, et praeservativa redemptione fuit. Sed insuper sub malo, id est, sub Cruce, genuit nos ad instar Patris aeterni; nam hic genuit nos sub arbore malo, id est, praevio Adae peccato, tradidit Filium suum pro nobis, ut ait Apostolus ad Romanos (cap. 8 v. 32): Qui proprio Filio suo non peperit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Ita etiam beatissima Virgo nos genuit proprium Filium suum coelesti Patri pro nobis offerendo. Unde divus Bernardus, haec considerans, exclamabat (serm. 61 cap. 4): O mira circa nos utriusque Parentis Jesu Christi pietatis dignatio! O inestimabilis aeterni Patris et Virginis Matris dilectio charitatis, qui, ut serum redimerent, Filium tradiderunt, propter nimiam charitatem, qua Deus et Virgo nos miseris dilexerunt. - Adhaec Deipara Mater hominum facta est quodammodo vi rescripti Principis, qui est Christus, dum hic voluntatem suam, ex Cruce pendens expressit. Ipsa Mater est hominum per adoptionem; nam cum adoptio a jurisperitis definitur, acceptio personae extraneae ad haereditatem, benedicta Virgo nos coeli extraneos suscepit, ut meritis et patrocinio suo ad haereditatem aeternam perducatur. Denique, Christus est noster frater, imo primogenitus in multis fratibus (Rom. 8 29), et beata Virgo dicitur peperisse filium suum primogenitum (Luc. 2 7): si autem hoc intelligi nequit in sensu, quod alios filios naturales habuerit; ergo beatissima Virgo est omnium Adae filiorum Mater per adoptionem, et spiritualiter.*

2. Adhaec, eadem benedicta Virgo verissimè cooperatrix dicenda est humanae redemptionis. Non ignoro redemptionem humani generis principaliter Christo tantum adscribi debere, ipsamque dicere potuisse (Is. 63 3): *Torcular calcavi solus*. Hoc non obstante, iure merito sanctissimae Deiparenti titulus associatur cooperatricis humanae redemptionis, et *cooperatricis* totius humani generis, 1. quia a consensu eiusdem voluit Deus pendere opus redemptionis, nolendo aliter Verbum incarnari, nisi eiusdem consensu praehabito: 2. B. Virgo catenus cooperata est mysterio redemptionis, quatenus se obtulit sociam passionis; cum, quantum Christus passus est in sua humana natura, ipsa passa fuit in anima: 3. Sancti Patres fere omnes hoc perhonorificum titulum ipsimet asseruerunt, et theologi idipsum confirmant; hoc discrimen summum inter Christum Redemptorem, et Deiparam Corredemptricem stantes, quod ille redemptionem nobis meruit de condigno, sanguinem suum pro nobis fundendo; haec vero eandem redemptionem nobis meruit de congruo, Filium suum aeterno Patri pro nobis offerendo. Quae propter Innocentius III. (serm.

2. de Assumpt.) inquit: *Quod damnavit Eva, salvavit Maria... Maria causa est nostrae salutis, quia Christum genuit, et nobis modo congruo promeruit, ipsi compassa est, et passionem eius Deo pro se, et pro nobis omnibus obtulit.* (vid. Sedlmayr, Scholastic. Marian. pars. 4. sect. 1. art. 10. num. 1512). Hinc Ecclesiae Patres fere uno ore eandem Dei Genitricem hoc nomine cohonestarunt. S. Ephrem illam voca *captivorum redemptricem* (orat. ad Virg.); et omissis aliis. S. Petrus Damiani (serm. de Annunt.) subiungit: *Per ipsam, cum ipsa, et in ipsa totum faciendum decernitur, ut sicut sine ipso nihil factum est, sic sine ipsa nihil refectum sit, etc. etc.*

Si igitur beatissima Virgo omnium Mater effecta fuit iuxta Crucem Filii sui stans, profecto in sua desolatione cogitare debuit, quod maior pars filiorum suorum absumpta foret redemptionis prelio; et idcirco summopere tristari debuit. Ipsa usurpare potuit verba Rebecca (Genes. 25.22), quae ait: *Si sic mihi futuram erat, quid necesse fuit concipere?*

Idem dicatur de officio Cogitatricis. Re namque vera, haec sola cogitatio Marianum dolorem in sua desolatione lenire potuisset, nempe quod pretiosissimo cruore Filii sui, velut saluberrimo lavacro, ablundenda essent sordes infinitae peccatorum, quodque vehementissimi sui materni doloris profecturi essent universo humano generi. Ut autem propheticis suo intuitu praeviderit, tantum minimam hominum partem salvandam fore, in maxima desolatione ecessit, adeo ut illa Jeremiae verba rectissime usurpare poterit (Thren. 1. 13): *Posuit me desolatam, tota die moerore confectam.*

Supradicta desolatio derivata fuit ex ineffabili amore, quo Deipara prosequatur Deum et homines. Diligebat Deum, et ideo tristabatur, eo quod videbat illi adimi gloriam accidentalem proveniente ex hominum salute: diligebat omnes homines, et voluisset nec unum solum perire: tristabatur autem praevidendo multorum ruinam. Quando ipsa Angelo nuntianti consensum praestitit, scienter id egit, et cum plena scientia doloribus immensis ex illo consensu secuturis se subiecit, imo libenter elegit. Hoc unum non voluntarie elegit, imo aegerime sustinuit, nempe futuram hominum damnationem, non obstantibus Christi redemptione, et suis doloribus.

Nobis datum est benedicam et desolatam Matrem nostram consolari in tribulatione sua, hoc efficiendo, Dei gratia adiuvante, ut pro nobis saltem Christus non inutiliter mortuus sit, utque ipsa benedicta Virgo non in vacuum tot sustinuerit dolores.

Dulcissima Virgo, haec tibi sit in tua desolatione consolatio, quod si innumeris hominibus, nec Filii tui copiosa redemptione, nec tui dolores profecturi erunt, saltem nos, quotquot sumus, ex illo numero, Deo adiuvante, et Te intercedente, non erimus.

Qui alia argumenta circa praesentem materiam desideret, recurrere poterit ad paginam CXXII huius nostrae appendicis.

Orationis conclusio et peroratio

Apud Ieremiam legimus (cap. 12. v. 11): *Desolatio desolata est omnis terra, quia nullus est qui recogitet corde* - Liceat nobis memorata verba ad nostrum propositum accommodare, et dicere: *Desolatione desolata est benedicta Virgo Mater Iesu, quia nullus est qui recogitet corde*. Quare Propheta semel atque iterum de desolatione loquitur, et dicit: *Desolatione desolata etc?* Solent Hebraei huiusmodi vocum iteratione uti ad vim sermonis augendam. Igitur nos dicere possumus, quod cordi, iam satis superque desolato Deiparae, alia desolatio superaddita est. Verum undenam, quaeso, hoc desolationis augmentum repeti debet? Profecto prima desolationis Sanctissimae Deiparentis causa est mors et tumultatio dulcissimi sui filii Iesu. Quasi autem haec desolatio non sufficeret, super dolorem cordis sui alius profundissimus dolor additus fuit, nempe quia nullus est qui recogitet corde.

Iam in septem praecedentibus capitibus totidem desolationis Deiparae argumenta perpendimus, et cogitavimus eius profundissimos et ineffabiles dolores. Nunc operae pretium est, ut eosdem recogitemus corde. Nec sine causa vox corde adiecta est a Ieremia: non sufficit enim cogitare mento; et verbo, aut scribo enarrasse, si corde etiam non recogitetur. Perpendimus iam in superioribus capitibus officium, nempe Christi passionem, mortem, tumultationem; necnon dolorem desolationemque Deiparae etc. Nunc ab effectu ascendamus ad percontandam causam. Causa proxima ex parte Christi fuit eius mira dilectio, et ex parte Deiparae fuit ineffabilis amor cordis eius; sed causa remota fuerunt nostra delicta. Nobis igitur imputandum est si Christus passus, mortuus et sepultus fuit; et si cor benedictae Virginis Mariae dirrissimo doloris gladio transverberatum, et in sua desolatione veluti submersum exiit. Haec omnia sedulo recogitemus corde, si iam satis desolato Matris nostrae cordi aliam desolationem superaddere volumus. Perpendamus, nos execrabiles parricidas Christi, et Deiparae matricidas extitisse. Verum quoniam Christus Iesus iam sepultus brevi resurget, praecoecupemus faciem eius in confessione... ploremus coram Domino, qui fecit nos, dicamusque Christo Iesu, propter nos sepulto: Nos peccavimus; nos inique egimus; nos cum Iuda te innocentem vendidimus; nos cum Iudaeis clamavimus: *Crucifige, Crucifige*; nos cum Pilato te ad mortem damnavimus: nos flagella, spinam coronam, clavos, erucem, acetum et fel, lanceamque paravimus; nos denique corpus tuum sanctissimum et exanimatum ad sepulchrum descendere fecimus. Dicamus pariter dulcissimae Deiparenti et desolatae nostrae Matri: Propter nos Simon tibi dixit: *Tuam ipsius animam pertransibit gladius*: Nos fuimus in causa, quod Tu in tanta desolatione et tristitia, veluti vi-

duarum miserissima reperiaris. De male factis igitur ex intimo corde dolemus, et nunc reverentur percutientes pectora nostra

Interea benedicta et dolentissima Virgo duplenter desolata existit: desolata hoc mortem et tumulationem Iesu, filii sui naturalis; desolata quia a filiis suis adoptivis crudeliter derelicta; idcirco de ipsa usurpari possunt memorata verba: *Desolatione desolata est*. Verum si sic desolata aeternae fuit, non ita erit in posterum. Brevi enim dulcissimus Iesus filius suus naturalis resurget, et Matri charissimae gloria immortalitatis circumdatus; et mortis gloria apparebit. Hoc respectu filii naturalis. Sed respectu filiorum adoptivorum Deipara erit non alia desolata? Minime quidem:

Isaias propheticè afflatus spiritu haec scribebat (cap. 49 v. 4 etc): *Et ego dixi: In vacuum laboravi, sine causa et vane fortitudinem meam consumpsi?.. Et nunc haec dicit Dominus...*

*Leva in circuitu oculos tuos et vide; omnes isti congregati sunt, venerunt tibi. Vix ego, dicit Dominus, quia omnibus his velut ornamento vestieris, et circumdabis tibi eos quasi Sponsa... Adhuc dicent in auribus tuis filii sterilitatis tuae: Angustus est mihi locus; fac spatium mihi, et habitem. Et dices in corde tuo: quis genuit mihi istos? Ego sterilis et non parios. Licet Sancti Patres et Sacrarum Scripturarum interpretes praedicta verba de Christo Redemptore intellegant, nempe velat etiam Deiparae, Virginis, humani generis Corredemptricis illa accomodare. Ipsa in sua desolatione, orbata suo dulcissimo Filio, et pene ab omnibus derelicta, usurpare potuit prima memorati textus verba: *Et ego dixi: ergo in vacuum laboravi etc?* Verumtamen, reddito ei in resurrectione Filio suo dulcissimo et naturali, foecundata est etiam innumeris filiis adoptivis; adeo ut illi dici poterit: *Leva in circuitu oculos tuos et vide; omnes isti congregati sunt, venerunt tibi*. A soli enim ortu et ab occasu, ab aquilone et mari innumerum homines ad pedes Crucis venerunt, quibus Deipara circumdedit se quasi Sponsa. Ipsa, quae antea desolata exiit, nunc a laudato Isaiâ audit (54.1.): *Lauda sterilis quae non parios, decanta laudem quae non partebat; quoniam multi filii desertae, magis quam eius quae habet virum: dilata locum tentorii tui... quoniam (cap. 62. 4) non vocaberis ultra derelicta, et non eris amplius desolata.**

Satagamus igitur dulcissimam Deiparentem in sua desolatione consolari. Gemitis Matris nostrae ne obliviscamur, ut perficiatur propitiatio et benedictio nostra; quoniam ipsa vicem uberrimam nobis rependat, praesertim cum in extremo agone constituti erimus; et si socii Deiparae benedictae in passione erimus, erimus et in consolatione. Quod Deus omnipotens per suam gratiam nobis concedere dignetur. Amen.